

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Географічний факультет

Кафедра географії України та регіоналістики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан географічного факультету

Мирослав ЗАЯЧУК

“29” серпня 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ПРОФЕСІЙНЕ ТА ОСОБИСТІСНЕ СТАНОВЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ЗЗСО**

обов'язкова

Освітньо-професійна програма Середня освіта (Географія)

Спеціальність А4 Середня освіта (Географія)

Галузь знань А Освіта

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Факультет географічний

Мова навчання українська

Чернівці 2025 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Професійне та особистісне становлення вчителя ЗЗСО» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія)» спеціальності А4 Середня освіта (Географія), галузі знань А Освіта, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 5 від 28 квітня 2025 року).

Розробники:

Костащук Іван Іванович – завідувач кафедри географії України та регіоналістики, доктор географічних наук, професор;

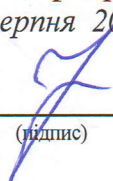
Куриш Наталія Костянтинівна – асистент кафедри географії України та регіоналістики.

Викладач, що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:

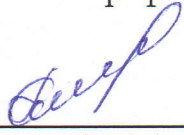
Куриш Наталія Костянтинівна – асистент кафедри географії України та регіоналістики.

Погоджено з гарантом ОП **Богдан РІДУШ**
(підпис)

Затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики
Протокол № 12/1 від «28» серпня 2025 року

Завідувач кафедри **Іван КОСТАЩУК**
(підпис)

Схвалено навчально-методичною радою географічного факультету
Протокол № 1 від «28» серпня 2025 року

Голова навчально-методичної ради **Наталія АНДРУСЯК**
(підпис)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни):

Дисципліна знайомить студентів із особливостями професійного та особистісного становлення молодого вчителя географії та вказує на основні ключові моменти педагогічної діяльності вчителя географії.

Викладання даної дисципліни слідує із уяви про неї, як таку, яка формує поняття про практичне суспільне значення ролі молодого вчителя географії у освітньому процесі. Також під час вивчення дисципліни формується увага студентів до важливості дитиноцентричного підходу у викладанні географії, участі учнів та молодих вчителів географії у туристично-краєзнавчих, науково-дослідницьких, еколого-натуралістичних та інших заходах, які підвищують пізнавальний інтерес учнів до географії.

Мета навчальної дисципліни:

Сформувати у студентів систематизовані знання і розуміння особливостей професійного та особистісного становлення вчителя географії з позиції концепції Нової української школи.

Завдання курсу:

- ✓ розкрити студентам зміст курсу “Професійне та особистісне становлення вчителя ЗЗСО” як окремої дисципліни;
- ✓ ознайомити студентів з особливостями професійного зростання молодого вчителя географії;
- ✓ навчити студентів розуміння психолого-педагогічних особливостей особистісного становлення молодого вчителя географії;
- ✓ розвинути у студентів уміння давати оцінку педагогічної діяльності вчителя географії;
- ✓ показати значення професійного та особистісного становлення вчителя у формуванні географічно-компетентної особистості.

Пререквізити: Педагогіка з основами педмайстерності, загальна психологія

Результати навчання:

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути такі **загальні компетентності**, як:

ЗК1 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК2 Здатність проведення досліджень на відповідному рівні

ЗК3 Здатність до використання методів активізації пізнавальної діяльності, сучасних досягнень методики викладання.

ЗК 4. Здатність до навчання та готовність підвищувати рівень своїх знань.

ЗК 5. Здатність до формування світогляду, розуміння принципів розвитку суспільства

ЗК 6. Вміння працювати з інформацією, у тому числі, в глобальних комп'ютерних мережах.

ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії та уміння працювати у колективі та команді. ЗК8 Здатність проводити заняття з фахових дисциплін.

ЗК 9. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та мотивування людей до досягнення спільної мети

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути такі **фахові компетентності**, як:

ФК 1. Здатність показувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу Землі як природноантропогенної системи.

ФК 2. Здатність застосовувати сучасні теоретичні основи географії та позакласної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах

ФК 3. Здатність застосовувати базові знання з природничих і суспільних дисциплін, інформаційних технологій у навчанні географії.

ФК 4. Здатність застосовувати кількісні методи у навчанні географії.

ФК 5. Уміння застосовувати сучасні методики і освітні технології, в тому числі й інформаційні, для забезпечення якості навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх закладах

ФК 6. Уміння застосовувати методи діагностування досягнень учнів, здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху

ФК 7. Здатність забезпечити охорону життя і здоров'я учнів у навчально-виховному процесі та позаурочній діяльності.

ФК 8. Вміння планування та керування польовими і практичними дослідженнями з географії в середній школі

Програмні результати навчання:

ПРН 1 Застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ПРН 2 Використовувати методи активізації пізнавальної діяльності, сучасних досягнень методики викладання.

ПРН 3 Постійно підвищувати рівень своїх знань.

ПРН 4 Формувати світогляд, розуміти принципи розвитку суспільства

ПРН 5 Вміти працювати з інформацією, у тому числі, в глобальних комп'ютерних мережах.

ПРН 6 Працювати у колективі та команді і налагоджувати міжособистісну взаємодію.

ПРН 7 Здатність проводити заняття з фахових дисциплін.

ПРН 8 Володіти навиками викладання фахових дисциплін

ПРН 9 Показувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу Землі як природно-антропогенної системи.

ПРН 10 Застосовувати сучасні теоретичні основи географії та позакласної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах

ПРН 11 Застосовувати базові знання з природничих і суспільних дисциплін, інформаційних технологій при навчанні географії.

ПРН 12 Застосовувати кількісні методи у навчанні географії.

ПРН 13 Застосовувати сучасні методики і освітні технології, в тому числі й інформаційні, для забезпечення якості навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх та вищих закладах

ПРН 14 Застосовувати методи діагностування досягнень учнів, здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху

ПРН 15 Забезпечити охорону життя і здоров'я учнів у навчально-виховному процесі та позаурочній діяльності.

ПРН 16 Планувати та керувати польовими та практичними дослідженнями з географії в середній та вищій школах

ПРН 17 Приймати ефективні рішення у професійній діяльності та мотивувати людей до досягнення спільної мети

**СТРУКТУРА ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ, НАВЧАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРОФЕСІЙНЕ ТА ОСОБИСТІСНЕ СТАНОВЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ЗЗСО» ТА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА**

Компетенції (прогнозовані результати навчання)	Тема змістового модуля (ЗМ), навчального елемента (НЕ)	Зміст навчального елемента	Вид заняття (к-сть год.)					Види діяльності та поточного контролю на занятті	К-сть балів	ІНДЗ (за вибором)	К-сть балів за ІНДЗ	Всього балів за види навч. занять НЕ
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МОЛОДОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ												
Знати і розуміти: суть та визначення, предмету, структуру і функції теоретичні концепції його становлення і розвитку.	Тема 1. Вступ до курсу «Професійне та особистісне становлення вчителя ЗЗСО».	Мета, структура і предмет курсу. Значення курсу для майбутніх вчителів географії різного профілю. Визначення даного предмету. Наукові і практичні завдання курсу.	2					– конспект лекцій - тестування	3	- реферати чи проекти на індивідуальну тему за вибором (ІНДЗ)	10	5
Розуміти і знати: сутнісні риси і шляхи професійного та особистісного становлення вчителя. Вміти: здійснювати аналіз текстової інформації та будувати структурно-графічні моделі	<i>(Самостійна робота)</i> Самоосвіта та самовиховання як важливі показники формування професійного портрету вчителя	Самоосвіта та самовиховання та їх значення для формування професійних компетентностей вчителя.			3			– конспект - тестування	2			

<p>Знати і розуміти: Особливості професіограми сучасного вчителя географії</p>	<p>НЕ 1.2 (Лекція) Професіограма вчителя географії</p>	<p>Поняття про професіограму вчителя. Вимоги до особистості та професійних компетентностей вчителя географії.</p>	<p>2</p>					<p>– конспект лекцій - тестування</p>	<p>3</p>			<p>5</p>
<p>Розуміти і знати: Особливості динаміки чисельності населення. Вміти: здійснювати аналіз текстової інформації та будувати структурно-графічні моделі</p>	<p>(Самостійна робота) Професійні компетентності вчителя географії.</p>	<p>Типи професіограм. Професійні компетентності вчителя географії.</p>			<p>5</p>			<p>– конспект - тестування</p>	<p>2</p>			
<p>Знати і розуміти: зміст і роль вчителя географії у формуванні географічних компетентностей школярів</p>	<p>НЕ 1.3 (Лекція) Роль вчителя географії у формуванні географічних компетентностей в учнів</p>	<p>Роль вчителя географії у становленні особистості учня. Обдарованість та її формування. Природнича та пізнавальна компетентності учнів.</p>	<p>4</p>					<p>– конспект лекцій - тестування</p>	<p>3</p>			<p>5</p>
<p>Розуміти і знати: характерні риси географічно-компетентної особистості учня</p>	<p>(Самостійна робота) Географічно-компетентна особистість учня</p>	<p>Комунікативна, інформаційна, когнітивна, соціально-психологічна та інші компетентності учнів та їх формування</p>			<p>6</p>			<p>– конспект – графічні моделі - тестування</p>	<p>2</p>			

Знати і розуміти: зміст і характерні риси позаурочної та позакласної роботи	НЕ 1.4 (Лекція) Позаурочна та позашкільна робота із учнями та роль у вивченні географії.	Позаурочна робота під час вивчення географії у сучасній школі. Позашкільна робота з учнями. Літні практики. Науково-дослідницька робота.	4					– конспект лекцій - тестування	2			5
Розуміти і знати: характерні особливості науково-дослідницької та краєзнавчо-пошукової роботи з учнями.	(Самостійна робота) Науково-дослідницька та краєзнавчо-пошукова робота з учнями	Методика проведення польових та камеральних наукових досліджень під час впровадження науково-дослідницької та краєзнавчо-пошукової роботи з учнями			8			– конспект – графічні моделі - тестування	3			
	НЕ 1.5 Підсумкове заняття	Підготовка та написання модульної контрольної роботи або, за побажаннями студентів, надання консультацій до її написання (тоді вона виконується у вільний час студентів)	2	-	8	-	-					
РАЗОМ ЗА ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1			14	-	30	-	-		30		10	30
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2												
ОСОБИСТІСНЕ СТАНОВЛЕННЯ МОЛОДОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ												
Знати і розуміти: зміст і основні риси Сучасного вчителя географії	НЕ 2.1 (Лекція) Поняття про імідж вчителя та його роль в особистісному зростанні	Імідж вчителя та його складові. Особливості формування іміджу вчителя географії у сучасній школі.	2					– конспект лекцій - тестування	3	- реферати чи проекти на індивідуальну тему за вибором (ІНДЗ)	10	5
Розуміти і знати: особливості формування	(Самостійна робота) Складання есе – Імідж	Написати есе на тему «Імідж сучасного вчителя географії»			5			– конспект – графічні моделі та таблиці	2			

іміджу вчителя географії	сучасного вчителя								- тестування				
Знати і розуміти: зміст і характерні риси міжособистісних взаємин у педагогічному колективі	НЕ 2.2 (Лекція) Міжособистісн і взаємини у педагогічному колективі	Особливості формування міжособистісних зв'язків у колективі.	4						- конспект лекцій - тестування	3			5
Розуміти і знати: зміст та особливості виникнення педагогічних конфліктів	(самостійна робота) Педагогічний конфлікт та методика його розв'язання.	Поняття про педагогічний конфлікт та методи його розв'язання. Конфлікт діти –вчитель. Конфлікт батьки-вчитель.			5				- конспект - графічні моделі та таблиці - тестування	2			
Знати і розуміти: зміст і характерні риси роботи вчителя в інклюзивному класі	НЕ 2.3 (Лекція) Готовність вчителя до роботи в інклюзивному класі	Поняття про інклюзивну освіту. Особливості роботи вчителя географії в інклюзивному класі. Диференційований підхід у роботі вчителя.	4						- конспект лекцій - тестування	2			5
Розуміти і знати: поняття «інклюзія» та методику проведення роботи з учнями в інклюзивному класі	(Самостійна робота) Готовність вчителя до роботи в інклюзивному класі: теорія та практика	Основні методи, прийоми та принципи роботи молодого вчителя в інклюзивному класі			6				- конспект - графічні моделі та таблиці - тестування	3			
Знати і розуміти: фактори, що впливають на особистісне	НЕ 2.4 (Лекція) Особистісне зростання вчителя	Психологічні та педагогічні фактори становлення вчителя географії.	4						- конспект лекцій - тестування	3			2

зростання вчителя географії	географії											
Розуміти і знати: портрет сучасного вчителя географії	(Самостійна робота) Сучасний вчитель географії	Написання твору-есе на тему «Сучасний вчитель географії та його роль у формуванні обдарованих учнів»			6			– конспект – графічні моделі та таблиці - тестування	2			
	НЕ 2.5 Підсумкове заняття	Підготовка та написання модульної контрольної роботи або, за побажаннями студентів, надання консультацій до її написання (тоді вона виконується у вільний час студентів)	2	-	8	-	-					
		ЗА ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2	16	-	30	-	-		30		10	30
		ВСЬОГО ЗА ЗМІСТОВНІ МОДУЛІ	30	-	60	-	-		60			60
		ЗА МОДУЛЬ-КОНТРОЛЬ (ІСПИТ, ЗАЛІК)										40
		ВСЬОГО ЗА ІНДЗ										40
		ВСЬОГО										100

ЗМІСТ ЗАВДАНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЇЇ ВИКОНАННЯ

1. Особливості професійного саморозвитку майбутніх учителів географії.
2. Педагогічні умови і моделі професійного саморозвитку майбутніх учителів географії.
3. Вища географічна освіта в контексті модернізації системи освіти в контексті НУШ та застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутнього вчителя географії.
4. Концептуальні засади розвитку інформаційного суспільства та їхній вплив на професійний розвиток майбутнього вчителя географії.
5. Роль самовиховання в підвищенні професійної майстерності вчителя географії.
6. Мета та зміст системи професійного розвитку майбутнього вчителя географії в умовах інформаційно-освітнього простору.
7. Технології навчання як компонент системи професійного розвитку майбутнього вчителя географії.
8. Суб'єкт і об'єкт системи професійного розвитку майбутнього вчителя географії в умовах інформаційно-освітнього простору.

ТЕМАТИКА ІНДЗ

1. Сутність і зміст загальної теорії народонаселення.
2. Передумови формування системи знань пр1. Педагогічна діяльність (сутність, структура, характеристика компонентів).
2. Функції педагога – вчителя географії.
3. Педагогічні вміння вчителя/викладача.
4. Головні професійні якості педагога.
5. Сучасні вимоги до вчителя/викладача.
6. Суспільна значущість професії педагога.
7. Поняття про педагогічну культуру, її головні складові.
8. Головні ознаки педагогічної культури педагога.
9. Педагогічна спрямованість як важлива умова входження у професійну педагогічну діяльність.
10. Педагогічний досвід (професійна компетентність, психологопедагогічна ерудиція).
11. Поняття про педагогічну майстерність, її складові компоненти.
12. Гуманістична спрямованість педагога.
13. Рівні оволодіння професійною педагогічною майстерністю.
14. Роль педагогічної творчості та творчого мислення у становленні педагога, формуванні його педагогічної майстерності.
15. Культура професійного мислення педагога як складова його професійно-педагогічної культури.
16. Педагогічна майстерність та авторитет педагога.
17. Поняття про педагогічну техніку викладача, її структура.
18. Культура зовнішнього вигляду.

19. Культура педагогічного спілкування.
20. Лексичне багатство педагога.
21. Здатність педагога до саморегулювання.
22. Використання прийомів саморегулювання.
23. Шляхи вольового впливу на емоційну сферу особистості вчителя, студента.
24. Спільне і відмінне у театральному та педагогічному мистецтвах.
25. Педагогічне спілкування (сутність, функції, особливості, принципи, критерії).
26. Рівні й стилі педагогічного спілкування.
27. Бар'єри в процесі спілкування та шляхи їх подолання.
28. Моделі поведінки педагога у процесі педагогічного спілкування.
29. Структура педагогічного спілкування.
30. Класифікація невербальних засобів комунікації педагога.
31. Культура професійного мовлення педагога.
32. Способи поведінки педагога у конфліктних ситуаціях.
33. Організація переговорів, медіації для розв'язання педагогічних конфліктів.
34. Поняття про педагогічну етику.
35. Імідж педагога (сутність, класифікація, структура, характеристика компонентів).
36. Психолого-педагогічні особливості організації виховного впливу на розвиток учнів.
37. Особливості вибору, застосування методів, прийомів стимулювання діяльності, поведінки учнів.
38. Критерії досягнення ефективності навчального заняття.
39. Система планування навчального заняття.
40. Вироблення вчителем індивідуального стилю педагогічної діяльності

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Види та форми контролю. Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота, лабораторна робота) відповідь студента. Формою підсумкового контролю є екзамен (іспит).

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль знань студента. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі.

Засоби оцінювання. Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання є: контрольні модульні роботи з використанням стандартизованих тестів та вправ на логічне мислення; проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.); розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни.

Загальна кількість балів, яку студент може отримати у процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів студент набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (заліку чи екзамену).

Кількість балів за кожний навчальний елемент виводиться із суми поточних видів контролю. Кількість балів за змістовний модуль дорівнює сумі балів, отриманих за навчальні елементи даного модуля. Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – 30; 2 модуль – 30 балів.

Студент, який набрав протягом нормативного терміну вивчення дисципліни 60 балів та виконав навантаження за всіма кредитами, має можливість не складати іспит і отримати набрану кількість балів як підсумкову оцінку або складати іспит з метою підвищення свого рейтингу за даною навчальною дисципліною. Якщо студент набрав менше 30 балів, він не допускається до складання іспиту.

Підсумкова оцінка за навчальну дисципліну, з якої складається екзамен, виводиться із суми балів поточного контролю за модулями (до 60 балів) та модуля-контролю (екзамену чи заліку) – до 40 балів. Якщо студент за власною ініціативою чи бажанням, крім обов'язкових видів контролю (60 балів), виконує додаткові види роботи – ІНДЗ (фіксовані виступи, реферати, статті, участь в олімпіадах, наукових конференціях тощо), може отримати додатково 20 балів, які також підсумовуються до підсумкової оцінки.

Відповідно до вимог Болонської угоди проводиться місцева (національна) шкала визначення оцінок і шкала ECTS. Для їх порівняння використовується така таблиця:

<i>Рейтингова оцінка з дисципліни</i>	<i>Оцінювання в системі ECTS</i>	<i>Оцінка за національною шкалою</i>	<i>Залік за національною шкалою</i>
90-100	A	5 (відмінно)	Зараховано
80-89	B	4 (добре)	
70-79	C	4 (добре)	
60-69	D	3 (задовільно)	
50-59	E	3 (задовільно)	
35-49	FX	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання	Не зараховано
1-34	F	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним курсом	

Для здійснення контролю знань студентів викладач заповнює журнал, де вказуються оцінки за кожний навчальний елемент. Журнал зберігається у викладача. За модулями заповнюються відомості рубіжного контролю, які подаються і зберігаються на кафедрі.

Розподіл балів, які отримують студенти за кожен елемент

Поточне оцінювання (<i>аудиторна (лекційний матеріал і практичні роботи) та самостійна робота</i>)										Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T1	T2	T3	T4	T5		
5	5	5	5	10	5	5	5	5	10		

Рекомендована література

Базова (основна)

1. Біляковська О. Система забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні: порівняльний аналіз : монографія / за ред. С. Сисоєвої. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020.

2. Бутенко Н. Ю. Комунікативна майстерність викладача: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2005.

3. Васянович Г. П. Педагогічна етика: навч.-метод. посіб. Львів: Норма, 2005.

4. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. Київ: «Академія», 2006.

5. Гриньова В. М. Педагогічна культура майбутнього вчителя: навч. посіб. Харків, 1996.

6. Цимбалюк І. М. Психологія спілкування: навч. посіб. Київ: «Професіонал», 2004.

7. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підручник. Київ, 2006.

Допоміжна

1. Волкова Н. П. Педагогіка: посіб. Київ: «Академія», 2002.

2. Якса Н. В. Міжкультурна взаємодія суб'єктів освітнього процесу: навч. посіб. Житомир, 2007.

3. Педагогічна майстерність: підручник / за ред. І.А. Зязюна. Київ, 2004.

4. Грабовська С. Л., Равчина Т. В. Конфлікти без насильства. Львів, 2001.

5. Джонсон Девід В. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування / пер. з англ. В. Хомика. Київ: «Академія», 2003.

6. Радченко А. Є. Професійна компетентність учителя. Харків: Вид. група «Основа», 2006.

7. Робінсон К., Ароніка Л. Школа майбутнього. Львів: Літопис, 2016.

8. Щербань П. М. Прикладна педагогіка: навч.-метод. посіб. Київ, 2002.

9. Ягупов В.В. Педагогіка : навч. посіб. Київ, 2002.

10. Якса Н.В. Основи педагогічних знань. Київ, 2007.